

Павел Абрамовіч  
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

## АДАМ БАБАРЭКА ЯК КРЫТЫК І ЛІТАРАТУРАЗНАЎЦА

У 20-я гады XX ст. маладыя творчыя сілы Беларусі, захопленыя навізнай і маштабнасцю зменаў у краіне, энергічна эксперыментавалі ў “эс-тэтычным вымярэнні”. Максімалісты, яны ставілі перад сабой грандыёзныя задачы, палка спрачаліся ў ходзе дыспутаў і ў друку з творцамі старэйшага пакалення, пераконваючы, што менавіта яны, маладзейшыя, спазналі сутнасць грамадска-культурных пераўтварэнняў, валодаюць літаратурным майстэрствам і ведаюць сапраўдны кошт класічнай спадчыны, а таксама палемізавалі са сваімі равеснікамі, выкарыстоўваючы дзеля абгрунтавання ўласных канцэпцый і ідэйна-эс-тэтычных праграм літаратуразнаўчы “арсенал”. Нярэдка творцы новых мастацкіх каштоўнасцяў адкрыта абражалі сваіх апанентаў і калег па літаратурным цэху, у запале барацьбы пераходзілі да галаслоўнага дэкларавання, спрашчалі свае погляды на мастацтва і літаратуру, забываліся, што за іх палемікай уважліва сочыць шырокая чытацкая аўдыторыя. Гэта справядліва і ў дачыненні да беларускага прэзідэнта, літаратуразнаўцы Адама Бабарэкі (1899–1938). Так, пры спробе тэарэтычна абгрунтаваць праграмныя ўстаноўкі літаратурнага аб’яднання “Маладняк”, куды ён спачатку ўваходзіў, даказаць лідэрства гэтага згуртавання (артыкул “Вясну нарадзіла восень”, “Маладняк”, 1925, № 7) А. Бабарэка дапусціў грубыя спрашчэнні. Сутнасць ягонаў тэорыі была наступнай: у сучаснай беларускай літаратуры існуюць дзве плыні – “адраджанізм” і “маладнякізм”, аднак толькі апошняя здольна выявіць дух эпохі, бо “маладнякізм” з’яўляецца “поўнай раўналежнасцю грамадскага руху з яго мэтаімакнёнасцю да сацыялізму і камунізму”, як пісаў крытык. “Адраджаністы” ж, лічыў ён, не зразумелі рэвалюцыі і таму не вартыя ўвагі.

Непаўнацэннасць тэорыі А. Бабарэкі (яна адлюстроўвала непрыняцце “Маладняком” творчасці старэйшых пісьменнікаў, якую сябры арганізацыі лічылі з’явай учарашняга дня – нездарма адзін з літаратурных вечароў “Маладняка”, праведзены ў студзені 1925 г., прайшоў пад зусім не жартаўлівым лозунгам “У рожкі са старым”), выкарыстанне ім толькі сацыялагічнага аспекту пры аналізе твораў, імкненне разглядаць мастацкую творчасць літаратараў праз прызму іх палітычных поглядаў прывялі кры-

тыка, што заканамерна, да памылковых практычных высноў. Напрыклад, пасрэдны верш пачаткоўца А. Чабора “На сенажаці” ён паставіў вышэй за “Безназоўнае” Янкі Купалы і “Новую зямлю” Якуба Коласа. Трэба адзначыць, што, разглядаючы ў артыкуле “Вясну нарадзіла восень” творы “адраджаністаў” (Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі, М. Грамыкі і інш.), А. Бабарэка наогул ухіліўся ад крытычнага разбору. Так, пра “Безназоўнае” ён з непрыхаванай абыякавасцю кажа, што, можа, “безназоўнае” і ёсць сімвал адраджэння Беларусі, а можа, і “што-небудзь іншае”.

Пазней А. Бабарэка перагледзеў свае спрошчаныя ацэнкі, бо здолеў – найперш дзякуючы пісьменніцкай інтуіцыі і ўласнай творчай практыцы, а таксама паглыбленню ведаў у галіне літаратуразнаўства – зразумець спецыфіку мастацтва і ролю эстэтычнага складніка літаратуры, адмовіцца ад пабудовы літаратурнай іерархіі, узняцца над вузкагрупавымі інтарэсамі “Маладняка”, якое афіцыйна ставіла мэтай “ідэі матэрыялізму, марксізму і ленінізму ажыццявіць у беларускай мастацкай творчасці”. А. Бабарэка, што важна, публічна прызнаў памылкі, дапушчаныя ім і ўсёй “маладнякоўскай” крытыкай. У далейшым А. Бабарэка, які пасля таго, як адбыўся раскол “Маладняка” (1926), разам з К. Чорным, К. Крапівой, Я. Пушчам, У. Дубоўкам і іншымі пісьменнікамі заснаваў новае літаратурна-мастацкае згуртаванне – “Узвышша” (1927–1931), імкнуўся абгрунтоўваць свае канцэпцыі і ідэі, зыходзячы толькі з *навуковых* прынцыпаў і крытэрыяў.

Святлана Дзядзінкіна  
Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт

## СПЕЦИФИКА ЖУРНАЛІСТСКАЙ ПРАЦЫ Ў КАНТЭКСЦЕ КАМУНІКАТЫўНАЙ КУЛЬТУРЫ

Журналіст працуе ў прасторы штодзённай (або звычайнай) свядомасці. Пад такой свядомасцю разумеецца сукупнасць стыхійных масавых і індывідуальных уяўленняў, якія фарміруюцца ў працэсе штодзённага жыцця, абмежаваных, як правіла, рамкамі жыццёвага вопыту. Адметнымі негатыўнымі прыкметамі такой свядомасці лічацца яго павярхоўны, несістэматызаваны характар, некрытычнасць у адносінах да ўласных прадуктаў, стэрэатыповасць. Больш шырокае разуменне гэтай праблематыкі прымушае падысці да штодзённай свядомасці некалькі па-іншаму. Канструктыўнае разуменне тлумачыць яе як натуральную стадыю грамадскай свядомасці. У жыццядзейнасці сучаснага грамадства звычайная свядо-